

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Савицька Інна Миколаївна

2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри філософії та
міжнародної комунікації

Протокол № 13 від 16.05.2024 р.

Завідувач кафедри

Культенко Валентина Павлівна

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

Гарант ОП

Кравченко Наталія Борисівна

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ»

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Факультет (ННІ) гуманітарно-педагогічний

Розробник доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, д-р. політ. наук

Гольцов А. Г.

Київ–2024 р.

Опис навчальної дисципліни. Україна в сучасному геополітичному просторі

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>магістр</i>	
Спеціальність	<i>291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»</i>	
Освітня програма	<i>«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»</i>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проєкт (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	<i>екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	<i>8 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>	<i>8 год.</i>
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>90 год.</i>	<i>104 год.</i>
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>2 год.</i>	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Україна в сучасному геополітичному просторі» полягає у формуванні в здобувачів вищої освіти наукових знань щодо сучасного геополітичного простору, геополітики Української Держави на різних ієрархічних рівнях просторової організації світу; формуванні вмінь та навичок студентів проводити дослідження геополітичного середовища України, її геополітики щодо різних регіонів та держав світу.

Завдання:

- засвоєння студентами теоретико-методологічних засад дослідження геополітичного простору, геостратегії та геополітики держав світу;
- усвідомлення здобувачами вищої освіти сутності сучасних геополітичних процесів, актуальних проблем, що виникають внаслідок геополітичних зрушень у світовому геопросторі;
- розуміння студентами особливостей геополітичного положення України, її потенціалу, геостратегії та геополітики на міжнародній арені;

- формування вмінь та навичок аналізувати процеси в геополітичному просторі, основні напрями, чинники, засоби геополітики держав, особливо України;

- розвиток здатностей виявляти проблеми геополітики України на різних ієрархічних рівнях геопростору, пропонувати шляхи розв'язання геополітичних проблем України.

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- основні теоретичні засади геополітики та геостратегії, провідні методологічні підходи до їх дослідження;

- історичні аспекти формування та розвитку геополітичного середовища України, вплив зовнішніх акторів на український геополітичний простір;

- основні теорії та концепції геополітики України;

- основні напрями геостратегії та геополітики України у світі, Європі та інших регіонах;

- актуальні проблеми та тенденції розвитку глобальних та регіональних геополітичних процесів, участі в них України;

- найбільш конструктивні підходи до розв'язання геополітичних проблем держав світу, особливо України;

вміти:

- застосовувати теоретичні знання з дисципліни для вивчення геостратегії та геополітики України;

- аналізувати геополітичне положення України на різних ієрархічних рівнях;

- оцінювати геополітичний потенціал України, сприятливі та несприятливі фактори, що впливають на нього;

- характеризувати глобальні та регіональні геополітичні процеси, аналізувати їхній вплив на геополітичне становище України;

- визначати та оцінювати актуальні та потенційні геополітичні ризики для України на різних рівнях геопросторової організації суспільства;

- виявляти актуальні геополітичні проблеми для існування та розвитку України;

- пропонувати доцільні шляхи розв'язання геополітичних проблем України.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності(СК):

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН5. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію про стан міжнародних відносин, світової політики та зовнішньої політики держав.

PH9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

– повного терміну денної (заочної) форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. <i>Геополітичний простір. Основні засади геополітики України</i>														
Тема 1. Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	1-2	17	2	2			13	17	1	1				15
Тема 2. Історичний розвиток українського геополітичного простору	3-4	17	2	2			13	17	1	1				15
Тема 3. Геополітична думка в Україні	5-6	17	2	2			13	17	1	1				15
Тема 4. Геополітичне положення та потенціал України	7-8	17	2	2			13	17	1	1				15
Разом за змістовим модулем 1		68	8	8			52	68	4	4				60
Змістовий модуль 2. <i>Сучасна геополітика України</i>														
Тема 5. Геополітика незалежної України	9-11	19	3	2			14	19	2	1				16
Тема 6. Україна в європейському геополітичному просторі	12-13	18	2	3			13	18	1	2				15
Тема 7. Геополітика України в регіонах світу	14-15	15	2	2			11	15	1	1				13
Разом за змістовим модулем 2		52	7	7			38	52	4	4				44
Усього годин		120	15	15			90	120	8	8				104

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	2
2	Історичний розвиток українського геополітичного простору	2
3	Геополітична думка в Україні	2
4	Геополітичне положення та потенціал України	2
5	Геополітика незалежної України	2
6	Україна в європейському геополітичному просторі	3
7	Геополітика України в регіонах світу	2
	Разом	15

4. Темы самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Геополітичний простір. Геостратегія та геополітика держави	13
2	Історичний розвиток українського геополітичного простору	13
3	Геополітична думка в Україні	13
4	Геополітичне положення та потенціал України	13
5	Геополітика незалежної України	14
6	Україна в європейському геополітичному просторі	13
7	Геополітика України в регіонах світу	11
	Разом	90

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- реферати.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);

7. Методи оцінювання:

- екзамен;
- залік;
- усне або письмове опитування;

- модульне тестування;
- реферати, есе;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамен та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4820§ion=6>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Вегеш М., Палінчак М., Петрінко В. *Геополітика в постатях і термінах* : підручник. Ужгород : Гельветика, 2020. 784 с.
2. Вегеш М., Петрінко В. *Геополітична енциклопедія* : навч. посіб. Ужгород, 2020. 676 с.
3. *Глобальна економіка* : навч. посіб. / Н. М. Вдовенко, Л. В. Богач, В. Л. Герасимович та ін. Київ : НУБіП України, 2017. 319 с.
4. *Глобальна та національна безпека: підручник* / авт. кол.: В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смоляннюк та ін. / за заг. ред. Г. П. Ситника. – К. : НАДУ, 2016. – 784 с.
5. *Глобальна та національна безпека: словник-довідник* / уклад. : Г. П. Ситник, О.І. Пошедін, М. М. Шевченко та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
6. Гольцов А. Г. *Геополітика та політична географія* : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 416 с.

7. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 344 с.
8. Ігнат'єва Т. В. Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2019. 112 с.
9. Інформаційна безпека : підручник / В.В. Остроухов, М. М. Присяжнюк, О.І.Фармагей та ін. ; під ред. В. В. Остроухова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 412 с.
10. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – К. : Центр учбової літератури, 2019. – 320 с.
11. Парахонський Б. О. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл : монографія / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К. : НІСД, 2019. – 560 с
12. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
13. Сюткін С. І. Політична географія : навчальний посібник. Суми : ТОВ «ВПП «Фабрика друку», 2017. 120 с.
14. Указ Президента України №392/2020 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
15. Українська призма: Зовнішня політика 2020. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. Київ, 2021. 344 с.
16. Українська призма: Зовнішня політика 2021. Аналітичне дослідження. ГО «Рада зовнішньої політики “Українська призма”», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка». Київ, 2022. 328 с.
17. Шульга М. А. Геополітика : навч. посіб. Київ : Київський ун-т, 2017. 239 с.
Допоміжні
18. Андрущенко (Гринько) С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко (Гринько). – К. : Логос, 2005. – 288 с.
19. Визначення рівня енергетичної безпеки України: аналіт. доп. / Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г. та ін. ; за заг. ред. О. М. Суходолі. – К. : НІСД, 2021. – 71 с.
20. Власюк О. С. Кремлівська агресія проти України : монографія / О. С. Власюк, С. В. Кононенко. – К. : НІСД, 2017. – 304 с.
21. Гоекономіка та геополітика України : навч. посіб. / А. Шидловський, Г.Тівняк, М. Рогоза, С. Випанасенко. – Дніпропетровськ : НГУ, 2007. – 282 с.
22. Геополітика : енциклопедія / за ред. Є. М. Суліми. – К. : Знання України, 2012. – 919 с.
23. Головченко В. І. Гібридна війна Росії проти України: історико-політичне дослідження : монографія / В. І. Головченко, М. С. Дорошко. – К. : Ніка-Центр, 2016. – 184 с.
24. Гольцов А. Г. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі : монографія / А. Г. Гольцов. – К. : ЦУЛ, 2018. – 392 с.
25. Дністрянський М. С. Геополітика : навч. посіб. / М. С. Дністрянський. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 436 с.

26. Дністрянський М. С. *Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології*. Львів : ЛНУ, 2013. 111 с.
27. Донцов Д. *Геополітика / Д. Донцов*. – Харків : Фоліо, 2021. – 604 с.
28. Дорошко М. С., Шпакова Н. В. *Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2017. 204 с.*
29. Дубов Д. В. *Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва : монографія. Київ : НІСД, 2014. 328 с.*
30. Кандиба Ю. І., Кучер І. І. *Політична географія з основами геополітики : навч.-метод. компл. Харків, 2016. 96 с.*
31. Кондратенко О. Ю. *Геостратегічний вимір зовнішньої політики Російської Федерації : монографія. Київ : Київський університет, 2017. 607 с.*
32. Кулініч М. А., Татаренко Н. О., Циватий В. Г. *Світові інтеграційні процеси в умовах трансформації міжнародних систем : навч. посіб. / за ред. Л. Д. Чекаленко. Київ : ДАУ, 2013. 628 с.*
33. Кузь О. М., Коротков Д. С. *Геополітика. Харків : Вид. ХНЕУ, 2018. 180 с.*
34. Курбан О. В. *Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі : навч. посіб. Київ : ВІКНУ, 2016. 286 с.*
35. Мадіссон В. В., Шахов В. А. *Сучасна українська геополітика : навч. посіб. Київ : Либідь, 2003. – 176 с.*
36. Мандрагеля В. А. *Європейська інтеграція та міжнародна співпраця : посіб. / В. А. Мандрагеля та ін. ; за заг. ред. В. А. Мандрагелі, Л. А. Шереметьєвої. Київ : НАДУ, 2016. 286 с.*
37. Перепелиця Г. М. *Україна – Росія: війна в умовах співіснування : монографія. Київ : Стилос, 2017. 880 с.*
38. *Російська політика в Чорноморському регіоні: загрози й виклики для України : аналіт. доп. / Александров О., Филипенко А., Власенко Р. та ін. ; за заг. ред. І.°Веремія, М. Паламарчука. Київ : НІСД, 2020. 37 с.*
39. *Світова гібридна війна: український фронт : монографія / за заг. ред. В.°П.°Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.*
40. *Словник геополітичних термінів та понять / упоряд. і ред. В. С. Крисаченко ; за заг. ред. О. С. Власюка, П. П. Кононенка. Київ : Фоліант, 2008. 208 с.*
41. Стафійчук В. І. *Політична географія світу : навч. посіб. Херсон : Олді-Плюс, 2016. 305 с.*
42. *Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах: монографія / В. М. Бебик, С. І. Даниленко, В. В. Копійка та ін. Київ : Вадекс, 2019. 442 с.*
43. *Сучасний стан і перспективи розвитку й трансформації Північноатлантичного альянсу : аналіт. доп. / В. Кравченко, В. Орлик, М. Замікула та ін. ; за заг. ред. М. Паламарчука та О. Александрова. Київ : НІСД, 2021. 36 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitichni-dopovidi/suchasnyy-stand-i-perspektyvu-rozvytku-y-transformatsiyi>*
44. Ткаченко В. *Росія: ідентичність агресора : монографія. Київ : Академія, 2016. 256 с.*
45. *Україна в постбіполярній системі міжнародних відносин : підручник / В. А. Манжоло, В. Ю. Константинов, С. В. Андрущенко та ін.; кер. авт. кол. В. А. Манжоло; за ред. Л. В. Губерського. Київ : Київський університет, 2008. 512 с.*

46. Україна в сучасному геополітичному просторі: теоретичний і прикладний аспекти /Ф. Рудич, Р. Балабан, О. Дергачов та ін. Київ, 2002. 488 с.
47. Чекаленко Л. Д., Федуняк С. Г. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підручник. Київ : Вид. дім «Персонал», 2016. 464 с.
48. Acharya A., Buzan B. *The Making of Global International Relations: Origins and Evolution of IR at its Centenary*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019. 392 p.
49. Dalby S. *Anthropocene Geopolitics: Globalization, Security, Sustainability*. Ottawa : University of Ottawa Press, 2020. 250 p.
50. Dodds K. *Geopolitics: A Very Short Introduction*. 3rd ed. Oxford : Oxford University Press, 2019. 176 p.
51. Flint C. *Introduction to Geopolitics*. 3rd ed. London : Routledge, 2016. 334 p.
52. *International Politics: Classic and Contemporary Readings* / S. Handler, R. Person (eds.) 2th ed. Washington, DC: CQ Press, 2020. 456 p.
53. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* / J. Baylis, S. Smith, P. Owens (eds.). 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2017. 610 p.

Електронні інформаційні ресурси

1. Електронний депозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет» / Факультет історії та міжнародних відносин / Кафедра міжнародних відносин та суспільної комунікації. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsru/handle/lib/11765>
2. Інституційний репозитарій ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» / Юридичний інститут / Кафедра політичних технологій. URL: <http://193.110.163.202/handle/2010/21654>
3. Електронний репозитарій Одеського національного університету ім. І.І. Мечнікова / Факультет міжнародних відносин, політології та соціології. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/16>
4. Репозитарій Національного авіаційного університету / Факультет міжнародних відносин / Кафедра міжнародних відносин, інформації та регіональних студій. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/9125>
5. Міністерство закордонних справ України. URL : <https://mfa.gov.ua>
6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Brookings Institution. URL : <https://www.brookings.edu/>
8. Carnegie Endowment for International Peace (CEIP). URL : <https://carnegieendowment.org/>
9. Chatham House (Royal Institute of International Affairs). URL : <https://www.chathamhouse.org/>
10. European Union (EU). URL : https://europa.eu/european-union/index_en
11. Institute for the Study of War (ISW). URL : <https://www.understandingwar.org/>
12. North Atlantic Treaty Organization (NATO). URL : <https://www.nato.int/>
13. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL : <https://www.oecd.org/>
14. RAND («Research and Development») Corporation. URL : <https://www.rand.org/>
15. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). URL : <https://www.sipri.org/>

16. *The Center for Strategic and International Studies (CSIS). URL : <https://www.csis.org/>*
17. *United Nations (UN). URL : <https://www.un.org/en/>*